

A Sauer és Sohn-féle fegyverkonstrukciók.

A multkor megtekinttem a Sauer és Sohn-féle vadászfegyvergyár berlini „Zweigniederlassung“-ját. A czég a telep megtekintésére vonatkozó kérésemre legszívesebben hívott meg, a helyszínén pedig a gyár műszaki fővezetője, ki már több mint 15 éve áll a gyár műszaki részének élén, fogadott és kimerítően válaszolt kérdéseimre. Nézetei és tapasztalatai, a gyár újabb fegyverkonstrukcióit illetőleg, több oly érdekes adat birtokába juttattak, melyeket érdemesnek tartok a következőkben ismertetni.

Azt talán alig kell említenem, — hisz a legtöbb vadász ma már tudni fogja — hogy a Sauer és Sohn-féle suhli fegyvergyár a kontinensen e nemben a legelső helyen áll. Fegyverei, más czégekhez viszonyítva, aránylag a legdrágábbak, de a legszolidabb, legpontosabb kidolgozásúak is.

Csőanyagúl ma már kizárólag Krupp-féle fegyvereső-aczelt használ fel, még pedig elsőrendű sörétes fegyverekhez Krupp-féle „Spezial-Gewehrlauf-Stahl“-t, az olcsóbbakhoz „Fluss-Stahl“-t, golyós csöveihez pedig Krupp-féle „Guss-Stahl“-t. Összes újabb készítményei külsőleg nagyon egyszerűen vannak tartva. Azoknak a többnyire rettenetes kivitelű vadászkepeknek, melyek a régibb, de mégis sok új fegyver vasalkatrészeit díszíteni akarnák, tényleg azonban a szolid benyomás rovására azt — mondhatnám — nevetségessé teszik, itt semmi nyoma. Síma, sötétre, vagy márványozottan futtatott külső, legfeljebb egy kis angol arabeszk-gravírozással, barnára páczolt agy, kis pofadékkal, — ilyen a külseje a legolcsóbb és legdrágább fegyvernek is. Az árkülönbséget főleg a kidolgozás minősége és az olcsóbb, vagy drágább szerkezet határozza meg; az anyag még a legolcsóbb fegyvernél is jó, a használatban nagyon ellenálló, nem is említve, hogy a biztonság követelményeinek minden tekintetben megfelel.

A Krupp-féle „Spezial-Stahl“-csöveknek ismertető jele az a három, egymásba font gyűrű, mely kívül a tölténykamrán látható. Ez a védjegy. A „Fluss-Stahl“-csöveken ez nincs, azokon csak e jelzés áll: „Krupp'scher Fluss-Stahl“.

A cső belső megmunkálását illetőleg a gyár ma már egyáltalán nem állít elő u. n. „elfűrt csöveket“, melyeknél a tölténykamra észrevétlenül torkollik a tulajdonképeni csőbe. Azelőtt azt hitték, hogy az így készített csövek sűrűbben hordják a sörétet, ez azonban téves nézet, melyet legjobban megdöntenek a gyár kitűnően lövő sörétes csövei, melyek mindenikénél, kivétel nélkül, a tölténykamra végét kis perem markírozza. A jobb cső rendszeren hengerfuratú, a bal vagy fél, vagy teljes chocke. Az utóbb esetben a jobb cső fél chocke-furatú. Főleg a téli nyúl-vadászatok, meg a vízivadászatok számára készítenek ilyen fegyvereket, melyek azután löképeség dolgában nagyon felülmúlják a mi fegyvereink legtöbbjét. Nem mese az és nem is valótlan állítás, hogy egy ilyen fegyverből 80 lépésre, 8-as söréttel nyúlra biztos a lövés, persze jó célzást feltételezve. Hol marad ettől az a 40—50

lépéses distanczia 6-os, 4-es sörétre számítva, ami nálunk általában divik és a mi fegyvereink legtöbbjének megfelel! Ezek a fegyverek 80 lépésnyire ugyan sokszor cserben hagynának. A kevés valódi angol fegyvert leszámítva, a mi fegyvereink túlnyomó többsége közepes osztrák gyártmány, pedig hát a Pieper-féle puskák is, melyeket esinös külsejük miatt sokan oly nagyra tartanak, a közepesnél csak valamivel jobb löképeséggel bírnak, azonkívül a legtöbb olyan silány anyagból való, hogy a szerkeztőrészeket le is számítva, még a biztonság követelményeinek sem felel meg teljesen. Erről magam is mondhatnék egyet-mást tapasztalatból. Egyéb, német fegyvergyárból való puskát csak keveset használnak nálunk. Csupán újabbban került be valamivel több Sauer-féle fegyver.

Mivelhogy most a hammerlesek érájában élünk, nem csoda, ha a gyár újabb kakastalan fegyverkonstrukciói iránt első sorban érdeklődtem. Figyelemre méltó dolgot hallottam itt. A fegyvergyárosok most kezdik lassanként belátni az annyit dicsért és a vadászközönség előtt is oly hírből álló Anson és Deley-féle törzsökrendszer hátrányait és kezdenek áttérni azokra a hammerles konstrukciókra, melyeknél a szerkezet a külső szerszámlapra van erősítve s így a rendszer nagyjából az eddigi kakasos fegyverekéire emlékeztet. Az Anson u. Deley-féle törzsökrendszer legnagyobb hátránya, eltekintve a komplikált szerkezet és nehéz hozzáférhetéstől, az volt, hogy — a ravasztartó lemezre lévén montirozva, — az agy nyakát igen gyöngítette, ami szilárdság tekintetében bizony nem vált e fegyver előnyére, most pedig a füsttlen lőporok használatánál még hamarabb lesz érezhetővé.

Mint a duplacsöves fegyver, hasonló szerkezetű a Sauer és Sohn-féle hammerles-drilling is. Figyelemre méltó, praktikus újítás ennél, hogy a golyós csőre szolgáló harmadik szerszám függetlenül áll a két sörétes cső szerszámjától és amíg a kettő az ismert módon a cső kinyitása által feszül meg, ez nyugodalomban marad. Ha ezt is meg akarjuk feszíteni, akkor a bal szerszámlapon levő, igen jól kézügybe eső emeltyűt lenyomjuk, miáltal a szerszám megfeszül és a jobb sörétes csőre szolgáló ravasz emeltyűjébe akad egyidejűleg, úgy, hogy ennek elhúzásával süthető el. A harmadik szerszám ekkénti megfeszítése az emeltyű segítségével, késedelem nélkül, egy pillanat alatt eszközölhető. Ez a szerkezet a gyakorlatban igen jól bevált s hova-tovább mindjobban kiszorítja a sok között főleg azt, melynél a fegyver kinyitása alkalmával mind a három zár egyszerre megfeszül. Tekintve, hogy rendszerint a golyós cső ritkán, a sörétes csövek pedig aránytalanul gyakran használatnak, a sörétlövések által okozott gyakori megrázkódtatástól a golyós cső megfeszített szerszámjának alkatrészei is meglazulnak, úgy, hogy a szerszám esetleg magától is elsülhet, a rúgó rugalmasságának pedig nem igen válik előnyére, ha folytonosan megfeszített állapotban van. Biztonsági szempontból pedig feltétlenül jobban felel meg az a szerkezet, ahol a golyós cső szerszámja rendszerint nyugodalomban van.

(Vége köv.)

ifj. Bartal Aurél.

Az ölyv táplálkozási viszonyairól.

(Adat a vadászat állattanához.)

(Vége.)

Arra nézve, hogy mily kártékonyvá válhatik az ölyv fészkelése idejében s hogy mily változatos az a menü, amelylyel porontyait ellátni szokta, érdekes például szolgálhat a következő eset. Egy erdész talált egy ragadozó madár-fészke, amelyből azután kiszedetett három már meglehetősen kifejlett madár-fiókat, amelyet később mezei ölyveknek állapítottak meg. Miután az erdész kezdetben nem tudta, milyen madárral van dolga, az öregeket is szerette volna elpusztítani; a három fiókat kivitte az erdő szélére s ott egy

csonka fatörzsre kötötte ki azokat, eléjük pedig egy tányérvasat tett. Az egyik öreg madár csakhamar megjelent a helyszínén, körülropkötte fiait, de nem tudta magát rászánni, hogy fiaihoz szálljon; később eltűnt a láthatárról. Másnapon a kitett vasban egy fia ragadozó-madarat találtak, az előbbi háromnak testvérét, amely, midőn a fészket kiszedték, valami módon észrevétlenül eltűnt s most, hogy meghallotta testvéreinek sikongását, hozzájuk sietett s úgy került törbe. A fiatalok, hogy megfigyelhessék, vajjon az öregek mivel táplálják azokat, még négy napig maradtak kikötve, mialatt az öregeket távolról távcső segítségével megfigyelték. Mind a két öreg hordott prédát a fiatalok számára, de egyik sem ereszkedett le, hanem a fiatalok fölött lebegve hullatták alá a hozott prédát, mely gyakrabban a kitett tányérvasba esett s az ismételten becsapódott. Meglepett, hogy mennyi és miféle zsákmányt hoztak fiaiknak. A négy nap alatt ugyanis 3 nyírfajdot (még hozzá tojót), két darab félanyányi nyulat, egy szajkót, két vadgalambot és két mókust hurcoltak oda, mely prédát az örül kirendelt ember mindig eltávolította. A nyírfajdokat az öregek az erősebb tollaktól megkopasztva hozták a fiaknak. Végre, midőn belátták, hogy az öregeket nem fog sikerülni elfogni, a fiatalokat eltávolították, de a tett megfigyelés is elégséges annak bizonyítására, hogy az ölyv korántsem oly ártalmatlan, mint aminőnek általában tartják („Vadászlap“ 1894. pag. 310.). De hogy az ölyv nemcsak az apróvad-félék ostroma, de a baromfiakra nézve is veszedelmes, azt se én észleltem először. A gazdasszony a megmondhatója, mennyiszor megkergeti ez a szentnek híresztelt zsvány az aprójószágot s hány reményteljes csibécskének, kacsaifúnak s egyéb baromfinak oltja ki életét! A magánosan álló mezei és erdei lakokat csak oly szemtelen merészséggel kóvályogja körül az ölyv (bitangoló házi-szárnyas keríthetése czéljából), mint akár a héja. És tény az, többször megfigyeltem, hogy a kisebb, úgynevezett „parasztfajta tyúkot“ is elragadja a nagy, erős ölyv; nem hiába hívja tehát a zalai, meg a somogy megyei nép „tikhordó kányának“ az ölyvet. Igaz, ha a vadfélékből kikopik az ölyv, vagy még inkább ha vadszegény vidékre vetődik, egy-egy hőresögöt vagy ártatlan kigyót is zsákmányul ejt, sőt esők után előmászó földgigilisztákkal is telezabálja magát s békákat s tücsköket is fogdos, mialtal őszszel némi hasznót tesz a gazdának; de ezáltal vajmi kevéssé érdemli ki méltánylásunkat azon tetemes kárral szemben, mit a vadásznak okoz. Mégis nevezetes e mellett, hogy a *szélkiáltón* kívül nincs talán madár egy sem, mely annyi *feketetücsköt* emésztene el, mint épen a közönséges mezei ölyv s tény az, hogy vadszegény vidékeken őszön át majdnem kizárólag tücsök meg békafogas a mestersége a tarlok felett bogarászó ölyveknek. Őszönte az Alföld parlagos, tariós pusztáin lótt ölyveket mindig tömve találtam tücsökkel, meg — talán nyomtatékul szolgáló — nagy varangyos békákkal; egernek azonban legtöbbször nyoma se volt bennük, csak egérvész idején, vagy az úgynevezett férges években. Azért én erősen hiszem és meg is vagyok róla győződve, hogy őszkor a mezőkön szertekószáló ölyveknek nem az *egerészés*, hanem *tücsök- és békavadászás a czéljuk*. Mikor az ölyv megáll libegni a tarlok felett, mint a vérese, akkor nem egeret, de tücsköt vagy békát szemel s ha rézsút irányban lecsap, vagyis inkább *lesuhint* (mert az ölyvnél voltaképeni lecsapásról, mint más ragadozó madaraknál, alig lehet szó), akkor az (mint többször meggyőződtem azon frissiben lótt példányoknál) *soha sem egerre* (ezt ültében lesi), de a fentemlélt bogár vagy hullőre történik mindig. Ha vadfélék támad meg az ölyv, támadási modora egészen más és akkor a körülményekhez képest nagy élénkséget is képes kifejteni. A tücskön és varangyos békán kívül van még az ölyvnek egy kedvencz falatja s ez a rétek átka, a *vakond*. Persze jobbára talán azért, mert semmi ügyességgel s nagyobb emócióval nem jár ennek a megkaparítása, ha egyszer fölszínre kerül. De legyen bárhogy is, az azonban tény, hogy igen soknak a végére jár. Midőn fiai vannak, egyéb zsákmánymaradék közt sokszor akadunk vakondra,

nem ritkán kettő-háromra is, mely némely vidéken (ahol sok a vakond), úgy látszik, a fészkeknek rendes tartalmaúlv szolgál. Egy általam megvizsgált ölyvfészkekben nem kevesebb mint 8 vakond hevert, pedig csak két porontya volt az ölyvpárnak. Vakondpusztító tulajdonsága miatt tehát részben a mezőgazdaságra is kártékonyak kell tartanunk az ölyvet, amennyiben újabban minden gazdasági szaktekin-tély azt vitatja, hogy a vakond hasznos állat. Ezek után még egyszer fel kell vetnem a kérdést, vajjon *honnan veszi az ölyv (a hóölyv is) télnek idején azt az őnfentartására naponta szükséges 30 egeret?* Talán a hó alól, vagy a lyukból kaparja ki (!) tyúk módjára magának? . . . Hisz mindenki tudja, hogy az egerek s gőzű-félék télen nem igen, vagy abszolúte nem is jönnek a föld színére, hanem a hó és a föld között u. n. egérjárásokat készítve, avagy turkálva keresik tápjukat s emellett rejtekben töltik napjaik nagyobb részét. Mire alapítják tehát az ölyvügyvédek az ölyvek „megbecsülhetlen hasznosságát“ illető állításukat? Én azt hiszem, az előadatottakban elég részletesen kimutattam annak az állításnak tarthatatlan voltát, hogy az ölyv kiválóan egerésző állat volna, sőt ezt bebizonyítottam is remélem. Ugyan-ezek állnak a *gatyás-* vagy *hóölyvre* (Archibuteo lagopus) is, mely madár talán még kártékonyabb zsványfajzat, mint a csupaszlábú ölyvfélék. Telente sok kárt tesz az elkényszeredett gyöngö vadban, fáczánban, fogolyban és nyúlban s mivel képességei is fejlettebbek: ügyesebb, vakmerőbb, mint csupaszlábú rokonai; kétszeresen veszélyessé válik a vadállományra nézve s csak nagyon keveset és inkább csak szükségből egerész. Hogy mire képes ez, az ártatlanság fehér színével kidiszesített (tűnyomóan fehér-tarkázatú) északi szárnyaszsvány, álljon itt *Czynek Edének*, a korán elhunyt erdélyi ornithológus és kitűnő vadásznak a „Vadászlap“-ban (1891. évf. pag. 430.) közzétett következő tudósítása: „A múlt hó vége felé egy napon erdei szalonkára próbáltam szerencsét. A velem volt vizsla még fiatal s igen messze kijár; vagy 100 lépésre felvert egy szalonkát s nem lóhettem rá, de láttam, melyik bokorba szállt le. Már az aggatón képzeltem és siettem feléje, amint egyszerre nyílsebesen csap le abba a bokorba egy *gatyásölyv* s a következő pillanatban látom a szalonkát a bokor ellenkező oldalán kirebbenni, de nyomban utána az ölyvet is s most kezdődött volna a légi hajsza, ha az ölyv pár szárnyecsapás után oly remek ügyességgel el nem csipi lábaival s tovább nem czipeli a szalonkát. Ez úgy 120—130 lépésnyire történt tőlem, de azért igen jól láttam az egészet. Gondolkoztam, hogy mitevő legyek s affeletti aggodalmam, hogy szalonkámnak hírét sem fogom hallani többé, arra bírt, hogy egy eljlesztő lövést tegyek, hátha kieresztené karmai közül az áldozatot. Persze, az egész dolog perez műve volt; felkaptam vegyes csövű fegyveremet s az express csőből egy golyót küldtem utána. Meg voltam azonban lepetve, midőn a lövésre az ölyv, mint egy darab fa, alázuhant, a szalonkát pedig tovább láttam evezni, messze, egész fel a havasok felé. Az ölyv egy igen szép öreg példány volt; de a golyó egészen széjjelszakgatta s csak a feje, szárnyai és lábai csüggtek egymáson; a begyében találtam *szalonka-tollakat s egy szalonka-csőrt egészben, egy háros rigó darabjait s két egész fejet.* — Ezek után már most nincs más mondani-valóm az ölyveket illetőleg még, mint az, hogy pusztításuknak szüüksége elvitázhatlan a hasznos vad tenyészetére, melytől a vadásznak annak a kedvéért engedni nem lehet, hogy gazdaszainknak nem nyílt meg elég alkalmuk ezeket a szárnyas tolvajokat beható megfigyelés alá venni, hogy meggyőződést szerezzenek arról, hogy e madarak csakugyan kártékonyabbak, mint hasznosak. — A többi nálunk előforduló ölyvfajról a megfigyelések még nem teljesen kimerítők, de részint meg olyan ritka vagy szórványos előfordulásuk is van, hogy esetleges kártékonyaságuk se igen sokat nyomna a latban és különben is söréthalál a végzetük, ha a vadász lőtávolába kerülnek.

Lakatos Károly.